

Ocena

dorobku naukowego **dr Piotra Kwiatkiewicza** oraz recenzja rozprawy habilitacyjnej na temat: **„Przemiany polityczne w Azerbejdżanie. Od republiki radzieckiej do współczesnego państwa”**

1.Dane ogólne o kandydacie

Dr Piotr Kwiatkiewicz jest absolwentem Wydziału Historycznego Uniwersytetu im .Adama Mickiewicza w Poznaniu . Pracę magisterską obronił nt. „Mitraizm. Rozpowszechnienie kultu na terenie Tracji i Mezji Dolnej” Po zakończeniu studiów brał udział w kilku archeologicznych misjach skalnych w Deir El-Bahari na zachodnim brzegu starożytnych Teb. Wyjazdy na Bliski Wschód wzbudziły Jego zainteresowania naukowe problematyką życia politycznego i gospodarczego, a w szczególności gospodarki surowcami energetycznymi państw Afryki Północnej i Azji Zachodniej. Wyniki badań przedstawił w rozprawie doktorskiej pt. „Mocarstwa wobec Iraku w latach 1945-1967”, którą obronił w 2005 roku. Celem badawczym pracy było określenie wpływu polityki mocarstw na sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Iraku, a także ukazanie konsekwencji politycznych dla stanu istniejących stosunków na obszarze Bliskiego i Środkowego Wschodu oraz światowych relacji międzynarodowych.

Od 2005 roku do chwili obecnej pracuje jako nauczyciel akademicki. W latach 2005-2006 w Wyższej Szkole Bankowości i Zarządzania , a od 2006 w Wyższej Szkole Bezpieczeństwa w Poznaniu . Pełnił liczne funkcje administracyjne m.in.: Dyrektora Działu Nauki i Rozwoju , Prodziekana ds. Studenckich oraz Prorektora ds. Strategii .Obecnie jest Kierownikiem Katedry Nauk Społecznych na Wydziale

Studiów Społecznych. W latach 2011-2012 pracował również jako wykładowca w Wyższej Szkole Języków Obcych w Poznaniu.

2.Ocena w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta.

Dorobek naukowy dr Piotra Kwiatkiewicza jest dość zróżnicowany w treści i formie, co wynika z międzydyscyplinarnego postrzegania sytuacji politycznej, polityczno-militarnej oraz bezpieczeństwa energetycznego w regionie Azji Zachodniej i przemawia na korzyść habilitanta. Opublikował: 7 monografii, w tym: 5- samodzielnie, 3 jako redaktor naukowy, 23 artykuły i 4 recenzje w monografiach oraz czasopismach naukowych. Dość skromnie wygląda liczba publikacji w językach obcych. Oceniając zawartość poszczególnych publikacji możemy wyróżnić dwa obszary tematyczne: pierwszy-relacje zachodzące między rynkiem surowców energetycznych, głównie ropy naftowej i gazu ziemnego, a sytuacją polityczną panującą w świecie oraz w poszczególnych państwach Azji Zachodniej posiadających i eksportujących te surowce; drugi-obejmuje problematykę związaną z sytuacją polityczną państw Afryki Północnej i Azji Zachodniej oraz relacji międzynarodowych w tej części świata. Prowadzone badania w wymienionych obszarach znalazły swoją kontynuację w rozprawie habilitacyjnej.

Wyniki badań w pierwszym obszarze dotyczące bezpieczeństwa energetycznego Polski w stosunkach krajowych i międzynarodowych przedstawiono w 3 artykułach: stan wojenny a bezpieczeństwo energetyczne; import ropy i gazu do Polski; problem dywersyfikacji, rezerwy paliw płynnych jako element bezpieczeństwa wewnętrznego państwa w polskim ustawodawstwie.

Dociekania naukowe z perspektywy międzynarodowej bezpieczeństwa energetycznego, związane z sektorem naftowo-gazowym w relacjach politycznych i gospodarczych w tym kształtowania cen surowców energetycznych, zaprezentowano w 2 rozdziałach monografii i 4 artykułach w czasopismach. Natomiast geopolityczne aspekty handlu ropą naftową i gazem ziemnym zostały omówione w 3 artykułach.

Wysokie uzależnienie gospodarki od źródeł energii, które Habilitant szeroko omawia nie podlega dyskusji. Dostępność nośników energii, a również ich koszt determinuje rozwój gospodarczy i ma bezpośredni wpływ na jakość życia

społeczeństwa. Zatem bezpieczeństwo energetyczne staje się kluczowym problemem politycznym, wymagającym bardzo trudnych i skomplikowanych decyzji. Wydaje się, że wiele spraw dzieje się jednocześnie: technologie się zmieniają a poziom wiedzy o nich jest niski, zmieniają się sojusze, preferencje i poglądy, rozwiązania, możliwości, koncepcje, ludzie i wyniki są tak pomieszane, że interpretacja staje się niepewna, powiązania niejasne. Autor próbuje rozpoznać te złożoności współczesnej sytuacji politycznej, gospodarczej i technologicznej, jednak dominuje w tych ocenach sprawozdawczość.

Zadania badawcze wykraczają poza możliwości jednego naukowca z dziedziny nauk społecznych. Problem badawczy wynika z samej definicji zawartej w prawie energetycznym: bezpieczeństwo energetyczne definiuje się jako „stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska”

Brak pokrycia zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię powoduje często powstanie sytuacji kryzysowej, która wymaga wprowadzenia procedur zarządzania kryzysowego. Systemy zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa są określone w aktualnych rozwiązaniach prawnych jako infrastruktura krytyczna (obszary, obiekty i urządzenia), podlegająca szczególnej ochronie. Zagadnienia te w niewielkim stopniu zostały dostrzeżone w procesie badawczym Habilitanta.

W drugim obszarze badawczym, aktywność naukowa dr Piotra Kwiatkiewicza obejmuje problematykę związaną z oceną sytuacji politycznej państw Afryki Północnej i Azji Zachodniej oraz stosunków międzynarodowych w tym obszarze. Wynikiem tej aktywności są dwie monografie, 1 artykuł zamieszczony w „Przeglądzie Naukowo-Metodycznym” i 3 publikacje w pracach zbiorowych. Na uwagę zasługuje rozbudowana i poprawiona rozprawa doktorska, opublikowana w 2011 roku pt. „Mocarstwa wobec Iraku w latach 1945-1967”. Podstawowym celem pracy było ustalenie wpływu, jaki wywierała w analizowanym okresie polityka mocarstw na sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Iraku. Prowadzone analizy w ujęciu chronologiczno-problemowym, pozwoliły przedstawić przyczynowo-skutkowy aspekt działań podejmowanych przez mocarstwa wobec Iraku. Zawarte pytania badawcze w poszczególnych rozdziałach dotyczących: zachowania wpływów Wielkiej Brytanii (1945-1953)

mimo rozpadu Imperium w innych częściach świata; roli Iraku w polityce sojuszy obronnych Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii-element tzw. „koncepcji bariery północnej”; wykorzystania członkostwa Iraku w Pakcie Bagdadzkim przez Wielką Brytanię i Stany Zjednoczone do ekspansji wpływów na Arabskim Wschodzie ;określenia okoliczności, w których doszło do obalenia monarchii oraz ukazania rezultatów zbliżenia Republiki Irackiej do bloku wschodniego. Udzielenie odpowiedzi w procesie badawczym na powyższe pytania stanowi oryginalne studium politologiczne , które nie znalazło dotąd tak wszechstronnego opracowania w bibliografii krajowej i międzynarodowej.

Doświadczenia badawcze w pierwszym i drugim obszarze dociekań naukowych miały istotne znaczenie w kontynuacji badań w rozprawie habilitacyjnej nt.: **„Przemiany polityczne w Azerbejdżanie. Od republiki radzieckiej do współczesnego państwa”**. Problematyka ta w niewielkim stopniu była prezentowana w polskiej i międzynarodowej literaturze przedmiotu.

Głównym celem pracy była analiza wydarzeń politycznych na obszarze Azerbejdżanu z uwzględnieniem uwarunkowań społeczno-gospodarczych. W szczególności zaś określenie wpływu istotnych czynników politycznych , kulturowych , religijnych i ekonomicznych na kształtowanie się jakości życia mieszkańców w okresie formowania się niepodległego państwa w pierwszych, bardzo dynamicznych latach suwerenności aż do pewnej normalizacji sytuacji w chwili obecnej. Znaczącym elementem poznawczym było uchwycenie oryginalnych elementów procesu formowania państwowości w tym regionie według koncepcji state-building.

Czynnikami, które przyczyniły się i wywarły istotny wpływ na zachodzące przemiany społeczno – polityczne w Azerbejdżanie , pozostały utarte tradycją historyczną lokalne uwarunkowania cywilizacyjne z właściwą im kulturą , strukturą społeczną(pozostałością struktury klanowej) i świadomością polityczną .Założenia te stanowiły hipotezę badawczą pracy.

W całości rozważań nad toczącym się życiem politycznym na diagnozowanym obszarze , od czasu schyłku ZSRR- zarówno w aspekcie wewnętrznym , jak i zajmowanej pozycji międzynarodowej- przypisać należy także konfliktowi zbrojnemu z Ormianami o Górski Karabach. Stanowi to kolejne wyzwanie badawcze , które prowadzi do szeregu pytań m .in.: w jakim

stopniu działania wojenne zdominowały życie społeczne , politykę i gospodarkę na całym obszarze , nominalnie pozostającym pod kontrolą administracji w Baku? Każdy z wymienionych wątków i pytań, stanowi uzupełniający cel badawczy.

Sformułowane problemy i pytania badawcze , wskazywały na potrzebę sięgnięcia po odpowiednie narzędzia metodologiczne niekojarzone standardowo z warsztatem pracy historyka czy politologa. Habilitant wykorzystał analizę instytucjonalno- prawną przy ocenie funkcjonowania instytucji politycznych oraz podejmowania decyzji politycznych na poszczególnych szczeblach władzy .Wychodzi poza dominujące w piśmiennictwie schematyczne interpretacje .Zwraca uwagę na rolę środowiska zewnętrznego w zakresie narzucania porządku instytucjom politycznym. Ale również dostrzega niewidzialną rękę konkurencji .Polityka nie wydaje się w tym obszarze , ani czystym przypadkiem racjonalnej konkurencji , ani tymczasowego uporządkowania, podlegającym ograniczeniom wewnętrznym i zewnętrznym.

Genezę zjawisk politycznych bada się tradycyjnie w naukach politycznych metodą historyczną wpisującą się w nurt instytucjonalizmu historycznego lub mający coraz więcej zwolenników nurt behawioralny , który wychodzi poza tradycyjne teorie wyjaśniania mechanizmów polityki. Dr Piotr Kwiatkiewicz bada działania polityczne w konkretnym miejscu i czasie , sytuuje je we właściwym kontekście społecznym i historycznym. Sięga po dorobek metodologiczny nauk pomocniczych politologii: psychologii społecznej , socjologii, antropologii ,geografii politycznej i gospodarczej. Wpisuje się zatem w nurt badań kompleksowych, określanych mianem koncepcji triangulacji (badanie zjawisk społecznych , politycznych, działań militarnych, udzielania odpowiedzi na pytania badawcze z różnych punktów widzenia, co najmniej dwóch).

Dociekania naukowe przedstawiono w rozprawie naukowej liczącej 671 stron, składającej się z trzech części, 22 rozdziałów, zakończenia , bibliografii , aneksów ,kalendarium ,notek biograficznych , indeksu nazwisk i indeksu nazw geograficznych. Praca ma charakter chronologiczno problemowy. W części pierwszej przedstawiono sytuację Armeńskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej od jesieni 1987 do wiosny 1991(czas pierestrojki).Zwrócono uwagę

na bezradność władz centralnych wobec piętrzących się problemów mieszkańców republik związkowych co do perspektywy ich rozwiązania w skali kraju. Badania Habilitanta wskazują, że „Głasnost” wbrew założeniom i intencjom, stworzyła podatne podłoże dla rozwoju ruchów nacjonalistycznych i powodowała ograniczenie dalszej koegzystencji Azerów i Ormian. Ksenofobiczne i rasistowskie nastroje w obu republikach zmusiły w większości te społeczności do opuszczenia ziem, które zamieszkiwali od dawna. Badania potwierdziły wpływ konfliktu o Górski Karabach na przebieg reform przeprowadzonych w ZSRR. Lokalna administracja miała ograniczone środki i kompetencje. Często była bezradna wobec piętrzących się problemów. Prowadzone działania wojenne wymuszały na kierownictwie AsSRR większą samodzielność i niezależność od Moskwy.

W części drugiej monografii dr Piotr Kwiatkiewicz charakteryzuje podstawy budowy niepodległej państwowości azerbejdżańskiej do momentu stabilizacji i utrwalania systemu politycznego oraz odsunięcia bezpośrednich zagrożeń dla suwerenności. Opisano konflikty narodowościowe i ich wpływ na sytuację wewnętrzną (luty-kwiecień 1992r). Oceniono zmiany przywództwa i przebudowy struktur władzy (maj-czerwiec 1992), wojny w polityce zagranicznej (czerwiec-sierpień 1992). Scharakteryzowano przyczyny polityczno-gospodarcze destabilizacji państwa (sierpień 1992-kwiecień 1993). Określono konsekwencje zamachu stanu (kwiecień –czerwiec 1993). Ten krótki okres był szczególnie dramatyczny w życiu politycznym. Do władzy powrócił były sekretarz partii komunistycznej H. Alijew. Wykorzystał brak doświadczenia politycznego organizatorów zamachu stanu i objął najwyższy urząd w państwie po odsuniętym prezydencie A. Elczibeju. Eliminując stopniowo z życia publicznego pozostających nadal w administracji urzędników, uzyskał dużą swobodę działania. Pragmatyzm i konsekwencja w działaniu, pozwoliła mu na wzmocnienie władzy wykonawczej. Procesowi temu towarzyszyła postępująca z wolna stabilizacja sytuacji zewnętrznej. Habilitant szczegółowo charakteryzuje następujące po sobie zmiany. Analizuje fakty, wyprowadza wnioski, które niejednokrotnie są bardzo interesujące, ale dość często przyjmują formę zbyt ogólną i niejednoznaczną. Brakuje analiz opinii publicznej, refleksji socjologicznej i badań z psychologii politycznej.

W trzeciej części monografii omówiono przemiany polityczne w Azerbejdżanie pod rządami H. Alijewa i jego syna I. Alijewa. Zmiana władzy w Azerbejdżanie przyczyniła się do odnowienia zerwanych stosunków politycznych i gospodarczych z Iranem i Rosją. Poprawa tych relacji oraz aktywne członkostwo w WNP wpłynęły korzystnie na wizerunek na arenie międzynarodowej. Zatrzymanie operacji wojennych, fiasko dwóch wystąpień przeciwko władzy, wytworzyło warunki do porządkowania spraw wewnętrznych. Jak wynika z badań Habilitanta, powszechne wybory parlamentarne oraz przyjęcie w referendum nowej konstytucji, prawnie usankcjonowały zaistniały stan, kończąc wieloletni proces formowania się Republiki Azerbejdżanu. Niewątpliwie znacząco przyczynił się do tego swoimi działaniami politycznymi H. Alijew, sprawując najwyższy urząd w państwie do 2003 roku. Przed śmiercią urząd przekazał synowi İlhamowi z całym zapleczem politycznym. Dr Piotr Kwiatkiewicz w konkluzji słusznie określa najważniejsze wyzwania dla struktur państwowych: istnienie na obszarze należącym do Republiki Azerbejdżanu nieuznawanej na świecie Republiki Górskiego Karabachu i obawa o odnowienie się konfliktu; przestrzeganie swobód demokratycznych i prawa człowieka oraz odchodzenie od quasi-klanowej struktury zarządzania państwem.

Oceniając całość rozważań naukowych, należy podkreślić, że praca habilitacyjna prezentuje rozwiązanie problemu naukowego, wymagającego stawiania śmiałych hipotez i ich weryfikowania. Jest pierwszym tak obszernym i naukowo uzasadnionym polskim opracowaniem ujmującym problematykę przemian politycznych w Azerbejdżanie od października 1987 do 2010 roku. Rozprawa stanowi kontynuację wcześniejszych prac monograficznych i artykułów, warto tu wymienić m.in.: Azerbejdżańska ropa i gaz-zasoby, produkcja, sieć przesyłowa w kontekście bezpieczeństwa energetycznego Polski (2007 r.); Reperkusje ormiańskiej okupacji terytoriów Republiki Azerbejdżanu. Zarys wybranych problemów w aspekcie wewnętrznym (2010 r.); Azerbejdżan-Iran, relacje dwustronne w okresie zbrojnej fazy konfliktu o Górski Karabach (2012 r.); Elity polityczne w Azerbejdżanie-wybrane aspekty (2012 r.).

Walorem tej pracy jest pokazanie szerokiego kontekstu konfliktu, zarówno uwarunkowań wewnętrznych jak i polityki interesów innych państw w regionie Azji Zachodniej. Niewątpliwie jest to rezultat kumulacji wiedzy Autora o całym

regionie zdobytej podczas przygotowania wcześniejszych monografii dotyczących Iraku .Przy ocenie rozprawy habilitacyjnej trzeba też bardzo pozytywnie ocenić podstawę źródłową. Praca została oparta na źródłach prawa, dokumentach stanowiących źródła pierwotne ,obcojęzycznych opracowaniach zwartych, jak również na licznych artykułach prasowych. Przydatnym jej elementem jest rozbudowany Aneks, zawierający noty biograficzne, kalendarium i wybrane dokumenty.

Stwierdzam , że dysertacja jest wynikiem wieloletnich badan naukowych Habilitanta , a zastosowane metody badawcze i forma wykładu uzyskanych wyników świadczą o Jego dojrzałości naukowej. Stanowi ona pionierskie , szeroko uzasadnione naukowo studium politologiczne odnoszące się do przemian politycznych w Azerbejdżanie.

3.Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta

Dr Piotr Kwiatkiewicz uczestniczył w 5 międzynarodowych programach i projektach badawczych: 2007 rok-badania w Republice Azerbejdżanu z udziałem pracowników naukowych Wydziału Historycznego Bakińskiego Uniwersytetu Państwowego ; 2009-uczestnictwo w międzynarodowym projekcie „Azerbaijan-Hungary: Dialogue of cultur” ;2010-2012-koordynator współpracy pomiędzy Wyższą Szkołą Bezpieczeństwa a Uniwersytetem w Koszycach;2012-uczestnictwo w międzynarodowym projekcie; „State Exclaves In Europe”;2012-uczestnictwo w międzynarodowym programie badawczym : „Modele transformacji , elity i przywództwo polityczne Kaukazu”, realizowanym w Zakładzie Badań Wschodnich Uniwersytetu Warszawskiego.

Wygłosił referaty na 8 międzynarodowych konferencjach naukowych i 13 krajowych .Był organizatorem 10 konferencji krajowych.

Jest popularyzatorem wiedzy dotyczącej bezpieczeństwa energetycznego i wydarzeń politycznych w Azji Zachodniej .W latach 2005-2009 opublikował na łamach prasy lokalnej i krajowej 20 artykułów, jak również na internetowym portalu ekonomicznym .Udzielał wywiadu w kilkunastu audycjach radiowych. Prowadził liczne wykłady popularyzujące naukę , m. in. : w ramach Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki; Dni Nauki w Liceum Ogólnokształcącym w Rawiczu ; Wszechnicy Bezpieczeństwa oraz w Ośrodku Doskonalenia

Nauczycieli w Koninie. Jest opiekunem naukowego koła studentów w Wyższej Szkole Bezpieczeństwa.

Uczestniczy w pracach komitetu redakcyjnego „Energia Gigawat” i radach programowych pisma „Racja Stanu” wydawanego przez Instytut Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Wydawnictwa Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa.

Prowadzi wykłady i ćwiczenia z następujących przedmiotów: międzynarodowe stosunki polityczne, międzynarodowe organizacje terrorystyczne, bezpieczeństwo energetyczne, konflikty zbrojne we współczesnym świecie, współczesne systemy polityczne, wiedza o państwie i prawie.

Otrzymał dwie nagrody rektorskie za działalność dydaktyczną.

4. Wniosek końcowy

Stwierdzam na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy i rozprawa habilitacyjna dr Piotra Kwiatkiewicza stanowią oryginalny i twórczy wkład Autora do rozwoju nauki o polityce. Habilitant wykazał się odpowiednią wiedzą w przedmiocie prowadzonych badań oraz wystarczającymi umiejętnościami badawczymi.

Zgodnie z przepisami ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku, składam wniosek o nadanie Panu dr Piotrowi Kwiatkiewiczowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce.

Jerzy Konieczny